

EĞİTİMİN HEMŞİRELİK HİZMETİ ÜZERİNE ETKİSİ

Meral ATAY*

ÖZET

Bu makale eğitimin hemşirelik hizmeti üzerine olan etkileri, hemşirelik mesleği ve eğitim ilişkisi, ve bu eğitimin hemşire çalışma yaşamı üzerine etkileri kapsamında tartışılmıştır.

GİRİŞ

Eğitim üzerine yazılmış en eserlerden biri olan "Cumhuriyet" (The Republic)'le Platon'un yaşadığı toplumu tanımladığı yolunun bu tanıma yapacak kişilerin eğitiminden geçişini savunduğu. Bu eserle gösterilmeye çalışılan gerçeğe göre ki, M.O . 4. yüzyıldan beri bir eyyada topluluklar yaşamlarını sürdürürebilmek, iyileştiirmek ve değiştirebilmek için en etkili yolun eğitim olduğuna inanmışlardır.

Eğitim, Erürkün bildirdiği gibi "bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişim meydana getirmesidir." (Baran . 1987. s. 17). Bu tanımdan eğitim in değişikliki oluşturabilmek amacıyla planlı bir şekilde yapıldığı görülmektedir ki bu da toplum bazında. toplumun gereksinimlerini karşılaması için zorunludur.

Teknolojik ve ekonomik gelişmeler toplum yaşamını hareketli kılmakta. gereksinimlerini sürekli değiştirmektedir. Eğitim. işte bu noktada toplumun gereksindiği farklılaşmayı olanaklı kılmak için insan gücünü hazırlayabilecek tek kurum olarak önem kazanmaktadır.

* Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu. Araştırma Görevlisi

Toplum gereksinimi do ğ ru ltu s unda ortaya çıkmı ş o la n hemş irelik mes le ğ ind e. kendi içinde. top lu mu n de ğ i ş imine. ge li ş imin e paralel o la ra k farklılaş ma lar gös te rme k ted ir. Baş la ng ıç ta he mş ire de n yalnızca lia s ta ola n bireyin bakımını ve ra ha tını sa ğ la ma s ı g ibi t.oplumı sosya l ya pıs ın ın ka dın a yükledi ğ i görevler bekle n irken: mode m toplu mda bu bekle ntile re ek ola r k çok farklı niteliklerde ka tılmı ş tır . He m ş ire nin has ta ve sa ğ lıkl ı bireylerin fiziksel. ru h sa l ve sosya l s oru nla rına ya nıl bu la bilmes i. mes lek içi. mes lekle r ar as ı iyi ili ş kile r ku ra bilmes i. le lm olojik g ird ileri ku llan a b ilmes i. lüm mes leki ve e ğ its el birikimini en iyi ş ekilde se rgileye bilm es i g ibi entellektü cl ve da vra nı ş sa! bece riler i gös te rme s i çağ daş toplumun beklentileri olarak sıralan a bilir.

Tabii ki bu niteliklerde hemş irelerin yet iş tir ilm es i kurnm ola ral< eg ili l l in uyg ulan ma bece ris ine ka lma kta dır.

Bu ma kalede e ğ itimin he mş ire lik hizme ti üzerine ola n e U<iler i hem ş ire lik mes le ğ i ve e ğ itim ili ş kis i. ve bu e ğ itim in hemş ire çal iş ma yaş a mı ü ze rine e U<ileri ka ps a mında tar tı ş ıla ca kt ır. S o n ola ra k hizme tte ki verimlilik ve e ğ itim ili ş kis ine de ğ inilece ktir.

HEMŞİRELİK MESLEĞİ VE EĞİTİM

He mş irclik bal_ım ve rme. ş efk at g ö s te rme gibi ifadele ri bü ny es ind e ba rınd ıra n bir iş o lar a k baş la ng ıç ta n be ri kad ın la rın yerine getird i ğ i bir meslek olmu ş tur.

r<a d ını 11 c in s iyetiyle belirlenen sosyal kon umu ve rolle r i on un hemş irelik gibi bir mes le ğ i yet-inc getirmes i için uygun bu lu n mu ş tur (1 1). Ka d ın ın bio lojik özelliکل erin in on un sos yal konu mu ü ze rinde be lirleyici tek e U<e n o la ral < gö r ü lmes i. ba ğ ımlı. etkin ka rlar la r ve rme s in i ge re ktir meye n rolleri ü s Uen m es i bek le n tis i hemş irelik mes le ğ ini n de ya pıs ını elltilemektedir.

l le mş ire li ğ in bas kın bir g ru p al tında (h e kimlik) yardımcı. des tek ku vve t. o la ra k yeti- a lm as ı beklen tisi. bu mes le ğ in ka dın la rca yerine geliilen bir- meslek olmas ı do ğ rultus unda gö r- ü lme k led ir.

Ka d ın ın cin siyeti ne dayalı o la ra k sos yal s ta tü s ü nü n d ü ş ü k görü lm es i do ğ al olarak hemş ireli ğ ind e mes leksel statüsünün d ü ş ü k gör ü lme s ine yol a ç mı ş tır. Bu lek neden olma ma kla bera ber hem ş ire li ğ in içe rik ve geli ş im in i e l k ile niş tir. Özellikle bizim gib i kad ın ın "ikin ci s in if" o la ra k gör ü ld ü ğ ü toplu mla rda bu mes le kse l statü daha da a ş a ğ ılar a ç ekilinektedir. Öyle ki. yapılan ara ş tırmalar da henı mes lek çal ş anları.

hemde henüz eğitimi alan hemşire adayları mesleğin toplumta ra fin d a n o lu ms uz bu lu nduğu ve hemşireliğin sağlık ekibi içinde h t.:kim den sonra ikin c i s ıra d a ye r a l d ığı gö r ü ş le rin i bild ir m iş le rd ir (9, 13, 14).

Hemşireliğin toplum içinde s ta t ü s ün ün d ü ş ü k gö r ü l m e s i n d e bu g e r ç e ğ i n ya n ı s ıra m e s l e k s e l b i l g i n i n y e t e r l i o l m a m a s ı , iş l e v l e r d e s t a n d a r d izasyon un k u n . ı l m a m ı ş o l m a s ı g i b i i ç e r i k c k s i k l i k l e r i d e y e r a l m a k t a d ır .

Hemşireliğin k o n u m u n u n y ü k s e l t i l m e s i n d e "k a d ın o l m a " n ı n g e t i r d i , g i s o s y a l g ü ç l ü k l e r i n ç o k ç a b u k g i d e r i l e m e y e c e ğ i a ç ı k t ır . A n c a k , h e m ş i r e l i ğ e ö z g ü b i l g i n i n a r a ş t ır m a s o n u ç l a r ına d a y a n d ır ılı p n i t e l i k l i k ılı n m a s ı a r t t ır ılı m a s ı , v e e n ö n e m l i s i i ç e r i ğ i n z e n g i n l e ş t i r i l m e s i i l e h e m ş i r e l i ğ e b i r m e s l e k n o s y o n u k a z a n d ır ılı m a y a ç a l ı ş m a k t a d ır .

Hemşirelik yalnızca hekimin tedav is i n i t a m a m l a m a k i ç i n v e r i l e n t e k n i k h i z m e t o l m a k t a n ç ı k a n l ı p . " b i r e y " e y a r a r l ı o l m a k . o n u n s a ğ l ı ğ ı n ı k o r u m a k v e i y i l i ş i r m e k i ç i n o n u b i r b ü t ü n o l a r a k e l e a l ı p k e n d i h i z m e t i n i v e r m e y e ç a l ı ş a n b i r s a ğ l ı k m e s l e ğ i o l m a y a ç a l ı ş m a k t a d ır .

Hemşireliğin bu hedefinde en büyük yardımcı da k e n e l i m e s l e k i e ğ i t i m i d i r . M e s l e k i e ğ i t i m i n n i t e l i ğ i v e i ç e r i ğ i y e t i ş e c e k e l e m a n l a n n h e m m e s l e ğ i n . h e m d e t o p l u m u n o n l a r d a n b e k l e n t i l e r i n i k a r ş ı l a m a l a r ı n d a a n a h t a r r o l d e d i r .

Hemşirelerin bu mesleki p e r f o m u a n s ı s e r g i l e y e b i l m e l e r i i ç i n i s e y e t e r l i b i l g i v e b e c e r i y l e d o n a t ılı m ı ş o l m a l a n , i y i i l e t i ş i m k u r a b i l m e . t e k n o l o j i k v e b i l i m s e l i l e r l e m e l e r i m e s l e k l e r i n e u y a r l a y a b i l m e . m e s l e k i b i l g i s i n i y e n i l e y e b i l m e . b i r e y i n f i z i k . p s i k o l o j i k v e s o s y a l y ö n d e n o n u n g e r e k s i n i m l e r i n e y a n ı t v e r e b i l m e k g i b i n i t e l i k l e r e s a h i p o l a r a k y e t i ş i r i l m e l e r i . g e r e k t i ğ i b e l i r l e n m i ş t i r (4, 6, 15).

Bu düzeyde entelleklü el ve d a v r a n ı ş s a) y e t e r l i l i ğ i g ö s t e r e b i l m e l e r i i ç i n d e h e m ş i r e l i k e ğ i l i m i n i n a r t ık t a m a m ı y l e ü n i v e r s i t e r d ü z e y d e v e r i l m e s i z o r u n l u l u ğ u h e m A v n . ı p a h e m d e K u z e y A m e r i k a ü l k e l e r i n c e b e n i m s e n m i ş f ü (1, 6) .

Araştırmalar üniversite mez unu h e m ş i r e l e r i n m e s l e k s e l b e c e r i v e b i l g i y i u y g u l a m a d a d a h a b a ş a r ılı o l d u k l a r ı n ı g ö s t e r e k b u g ö r ü ş ü d e s t e k l e m e k t e d i r (12, 17). Ü n i v e r s i t e r d ü z e y d e h e m ş i r e l i k e ğ i t i m i n i n k a p s a m ı ü l k e l e r e g ö r e h a f i f f a r k l ılı k l a r g ö s t e r s e d e t e m e l d e a y n ı k a l m a k t a d ır : h e m ş i r e l i k e ğ i t i m i b i r e y i n s a ğ l ı ğ ı n ı k o r u m a v e i y i l e ş t i m e y e y ö n e l i k iş l e v l e r i l e b i r e y i f i z i k s e l . r u h s a l v e s o s y a l b i r b ü t ü n o l a r a k g ö r e n h ü m a n i s t i k y a k l a ş ım ç e r ç e v e s i n d e v e r i l m e k t e d i r .

be klen tilerin i ye rine ge tirm ede ve ke ndi son.ımlu lu kla rı na s ah i p ık - mada daha az is te kli ve ba a rılı old uklar ı gr ölmektedir (12). Bundan ortaya çıka n sonuç kuş kus uz alınan eğitimin ie riği ve nit e liğinin bu sonuca etkili olduğudur.

Eğili min hemş ire nin a lış ma yaş amı üzerinde etkili olduğu diğer bir konuda iş do yu mud ur. Yapılan bir iş te n doyum bula bilm e nin eş itli nedenleri olm a kla be ra be r eđ ili miyle mes leğinin bilincine va rm iş bir eyleri n ya ptıkla rı iş te n fazla doyum du ya bildik leri ileri s r ölme kted ir (7). rn eğin . ya pıla n ara ř tırma s onu la rına göre sa pla na n iş do yu m und a a na hta r etme nlerden birisi ola n mes lekle ile rleyebilmenin gere kleş me si a nca k ka za nılmış eğitsel deneyimlerle ola bilmek ted ir (5).

He mş ire lik hizme ti ver ile n birey aıs ında n hemş irenin eğitim in in getirdiğ i ya ra rla r is e da ha farklıdır. Alınış olduğu bilgi . bece ri .  z m bula bilm e ve des tek sağ la ya bilm e yetile rin i mes leğ iyle b  t nleş tirm iş he mş ire va zgeilmez bir ba ř vu ru kayn ağı olmaktadır. İlgin ti r ki ha s ta - ların son ınla rına  z m getir e bilme hemş irelerin de iş le rind e ençok zevk a ldıkla rı no kta la rd a n biri ola ral c belirlenmiş li r (7). Bu na ra đme n. has ta ya da sağ la m bireylerin hemş irele rd en ençok gle r-y z. sorunlar ın a  z m ge lirme ve ke nd i d uru mla rı ha kkında bilgi ver melerin i bekle mele - ri ile h e mş ire ler in bu bekle n tileri gerçek leş tirm e ler i he r za ma n pa ra lellik gs term eme kted ir. Has ta ya da sağ la m bireyle rin so r un la rını gr me me ya da bunla ra ka rř ı d uya rs ız kalma mes leki s osyal:zas-yon un u ta ma m- la m ıç . verilen eğitimi . iş elleş tirm iş he mş irele rin davr an iş m ode li olma - ma kta d ır.

EGİTİM VE VERİMLİLİK

To plumun yaş a mını s  rd reb ilmesi için oluş tu rd uğu s is tem ve ku ru mlar da iş lev lerin s  rekliliğin in sağ la nması ve belirli bir verim a lın ma s ı a mala nmış tır . Alınması pla n la na n bu verim ya da Lll'n n arı tın ımas ını ise eğit im y klen mektedir . Toymas 'ın bildird içi g ibi . (16) " . . . eđ ili m iş le rin dah a kısa s  re de da lla az pa ra ve malzeme ile ve da ha a z s ayıda pe rs onel tarafından ya pılm as ına ya rd ımcı olma k ta d ır " (To ymas . s . 19). Eğitim ve im liliğin arttırılm as ını pe rs one lin niteliğin i değ iş ti re re k sağ la r . Bu nitelik değiş imle rin i bilgi , beceri ve da vran ıç değ iş iş iklikleri olu ř tu rarak gerçekleş tirir.

Me s le đ in a ma  ve iş levleri do đ ru ll us unda verilen eğitim ve mes leğe sosya lleş tirm e iş le m le riyle s o nu ta is te nen nite likle rde mes le k yele ri ye l iş tir ilmesi hc cle lle nir . 13u eđ itim s  res ince bilg i ve becce ri artımı daha

Toplumca ona verilen degerin yükseltilmesi çabasıyla olan bu yönlendirme hizmetinin içeriğini zenginleştirmekle kalmayıp mesleğin yapısında da değişikliklere yol açmışlı-

SUMMARY

In this article, the effects of education to nursing care, the correspondences of education and nursing, and consequently the impact of education to nursing service are discussed.

KAYNAKLAR

1. Altschuler AT. Nursing and Higher Education. *International Journal of Nursing Studies*. Vol: 20. 19-83. ss: 123-130.
2. Atay M. An Assessment of the Possible Impact of Continuing Education for Staff Nurses. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Edinburgh 1988.
3. Başaran IE. *Eğilime Giriş*. Ankara. 1987. ss: 11-45.
4. Clark C. The University Contribution to Professional Education. *Nurse Education Today*. Vol: 7. 1987. ss: 17-20.
5. Fitzgerald PE. Worker Perceptions: The key to motivation. *The Health Care Supervisor*. Ekim. 1984.
6. Hail DC. The Nature of Nursing and The Education of The Nurse. *Journal of Advanced Nursing*. Vol: 5. 1980. ss: 149-159.
7. Hingley P. Marks R. A Stressful Occupation. *Nursing Times*. Vol: 87. 1991. ss: 63-66.
8. Karabacak F. Hekim ve Hemşirelerin Hemşireliği Algılayışları Üzerine Bir Çalışma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir. 1986.
9. Karabacak F. Hekim ve Hemşirelerin Hemşireliği Algılayışları Üzerine Bir Çalışma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir. 1986.
10. Knorringa N. Nicklin P. *Teaching and Assessing in Nursing Practice*. Seutari Press Londra. 1989. ss: 140-158.
11. Ok A. Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrım İnceleme: ABD Örneği. *Sosyoloji Dergisi*. Sayı: 3. Ege Üniv Edebiyat Fak Yayını 1992. ss: 163-171.
12. Owen CM. For Betler. For Morse: Nursing in Higher Education. *Journal of Advanced Nursing*. Vol: 13. 1988. ss: 3-13.

13. Plali N ve ark. Hemşire ve Hemşirelik Nedir. *Türk Hemşireler Dergisi* . Sayı : 2 . 1984 . ss : 3-9 .
14. Saruhan A. E.Ü.T. İ. HASTANESİ SAĞLIK MESLEK LİSESİ HEMŞİRE BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN HEMŞİRELİK MESLEĞİ İLAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ VE YAYINLANIŞ YÜKSEK LİSANS TEZİ. İzmir. 1986.
15. Tokcan E. Eğitimin Genci Hedefleri. *Yir/ç Hemşireler Dergisi*. Vol. 39. 1990. ss : 9- 11.
16. Toymas 11.
17. Velioglu P. Hemşirelik Eğiliminde Temel Kavramlar. *Türk Hemşireler Dergisi*. Vol: 38. 1988. ss: 13 - 16.